

Pozitif Psikoterapi ve Gelişimsel Rehberlik Bağlamında Ergenler İçin Bütçe Yönetme Konusunda Sınıf Rehberliği Programı¹

Ali ERYILMAZ²

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, ergenlere bütçe yönetimi konusunda sınıf rehberliği aracılığı ile beceri kazandırmaktır. Çalışma, tek grup ön test son test deneysel desen şeklinde yürütülmüştür. Çalışmaya 18 ergen katılmıştır. Program altı oturumda gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın ilk oturumunda, ihtiyaç analizi; ikinci oturumda aylık gelir-gider listeleri; üçüncü oturumda, üç farklı ailenin bir aylık geçim programı; dördüncü oturumda, Pozitif Psikoterapi'nin öyküleri; beşinci oturumda değerlendirmeler; altıncı oturumda da değerlendirme sonuçları ergenlerle paylaşılmıştır. Nicel değerlendirme için ihtiyaç analizi belirleme soru listesi ön test ve son test olarak uygulanmıştır. Nitel değerlendirme için de açık uçlu sorulara verilen yanıtlar, içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Yapılan analizlerin sonucunda uygulanan programın % 22.78 oranında ergenlerin ihtiyaçlarını giderdiği sonucuna varılmıştır. Uygulanan programın nitel açıdan değerlendirilmesine bakıldığında, programın % 27 oranında farkındalık kazandırdığı, % 18 oranında gelecek yönelimi sağladığı, % 39 oranında kişisel kazanımlar sağladığı ve % 16 oranında da aileye yönelik kazanımlar sağladığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Pozitif Psikoterapi, Bütçe Yönetme, Ergen, Gelişimsel Rehberlik

Budget Development Class Guidance Program for Adolescent with Respect to Positive Psychotherapy and Comprehensive Guidance

ABSTRACT

The aim of this study is to improve an educational programme about family budget management for adolescents with respect to positive psychotherapy and comprehensive guidance. The method of this study is one group pretest-posttest design; the sample consisted of 18 adolescent high school students, and was carried out over six sessions. Content analyses method and pre-test post-test methods were used for evaluating the program. The six sessions were titled need analysis, income and expense lists, cost of living index, and interpretation of narratives, evaluation and sharing of the results. The main result indicated that the programme is useful for adolescents (22.78 %) and they gained beneficial knowledge in six key areas. In the future, this programme could be used in family budget management for adolescents, and can be included on school counseling programs.

Key Words: Positive Psychotherapy, Budget Management, Adolescents, Comprehensive Guidance

¹ Bu çalışma II. Ulusal PDR Uygulamaları Sempozyumu'nda (18-20 Haziran 2008) Bildiri Olarak Sunulmuştur.

² Yrd. Doç. Dr. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi - erali76@hotmail.com

GİRİŞ

Günümüzde, bireylerin kendi finansal davranışlarını yönetmeleri çok önemli bir konu haline gelmiştir (Greenspan, 2005). Bireyler kendi finansal davranışlarını yönetme becerisini elde edemediklerinde, yanlış finansal seçimlerde bulunmaktadırlar. Finansal seçimlerin yanlış yapılması, olumsuz sonuçlar doğurur. Yanlış finansal seçimlerin yapıldığı durumlarda, insanların yüksek miktarda kredi kartı borcu bulunur. İnsanlar, ev ya da kredi faizleri altında ezilirler. Emeklilikleri için çok az para ayırırlar (Morton, 2005). Acil durumlarda kullanacakları bir bütçeleri bulunmaz. Bütçe planlaması iyi yapılmadığı için eğitim, iş ve ev koşullarında aksaklıklar yaşanır. Tüm bu sonuçlar, insanların temel ve güvenlik ihtiyaçlarının giderilmesinde güçlük oluşturarak bireylerin iyilik hâllerini (well-being) olumsuz yönde etkiler (Beverly & Burkhalter, 2005). Psikolojik danışmanların birincil görevleri, insanların iyilik hâllerini artırmak ve kendilerini gerçekleştirmelerine yardımcı olmaktır. Bu bağlamda, psikolojik danışmanların finansal davranışlarla, sonuçlarla ve sorunlarla da ilgilenmeleri kaçınılmazdır.

Ergenlerin finansal davranışlarının ve bilgilerinin düzeyleri önemlidir. Çünkü yaşamın ilk yıllarındaki finansal bilgiler ve davranışlar, insanların gelecekteki davranışlarının ve bu davranışlara bağlı gerçekleşen iyilik hâllerinin (well-being) temellerini oluşturur. Ayrıca ergenlerin yaşadıkları finansal sorunların olumsuz sonuçları uzun süre devam etmektedir (O'Neill, 1992; ASEC, 1999; Martin & Oliva, 2001). Finansal açıdan kişinin olgun olması (literacy) demek, para yönetimi konusunda bilgisinin ve becerisinin olması demektir. Bu, kredi kartına bağlı harcamaları bir denge içerisinde gerçekleştirme, bütçe planlaması yapma, borç ödeme planı yapma ve temel sigortalama işlemlerini gerçekleştirme becerilerini içerir (Jacob, Hudson & Bush, 2000).

Ergenlerin finansal bilgi ve beceri düzeylerini ölçmeye yönelik çalışmalar, kâr amacı taşımayan örgütler tarafından yürütülmektedir. Örneğin; Amerikan Rekabet ve Tüketim Eğitimi Kurumu'nun [Americans for Consumer Education and Competition (ACEC), 2001, 1999] 801 lise öğrencisi üzerinde gerçekleştirdiği bir çalışma bulunmaktadır. Yine, Tarrance ve Lake, Snell, Perry Associates (2001) ve Jump Start Coalition for Personal Literacy (2002, 2003) isimli grupların da yaptıkları çalışmalar vardır. Örneğin; ACEC (1999) çalışmasının sonuçlarına göre, ergenlerin % 49'u para biriktirme davranışı sergilemektedir. Ergenlerin % 54'ünün bir şeyleri satın almadan önce fiyat araştırması yaptıkları; % 23'ünün ise, hazırladıkları bütçe programlarını uygulamaya koydukları sonucuna varılmıştır.

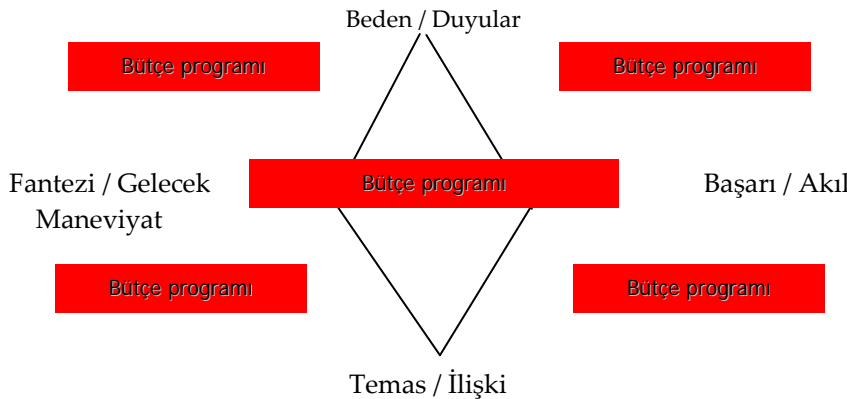
Literatüre bakıldığında, özellikle ABD'de ergenlerin finansal bilgi ve beceri düzeylerini artıran eğitim programlarının 1961 yılından sonra lise müfredat programları içerisinde yer aldığı görülür (Jacob vd., 2000). Özellikle 2002'den sonra 31 eyalette standart ve 17 eyalette de standart olmayan finansal eğitim programları, lise müfredatlarında yer almıştır (National Council on Economic Education (NCEE), 2003). Ergenlere finansal bilgi ve beceri kazandırmak, ergenlerin hem şu anki hem de gelecekteki gelişim görevlerini başarıyla atlatabilmeleri için gereklidir. Bu noktada, bir program dâhilinde gerekli bilgi ve becerinin kazandırılması, kapsamlı ve gelişimsel rehberlik anlayışıyla paralellik gösterir. Şöyle ki, Gysbers ve Henderson'a göre (2000) kapsamlı rehberlik programlarında öğrencilere yaşam boyu kariyer gelişimlerinde gerekli olan bilgi, beceri ve tutumlar kazandırılır. Yaşam boyu kariyer gelişimini sağlama, kişinin yaşamında edineceği rollerin bütünleştirilerek kişilik gelişimine katkıda bulunacak şekilde bireye öğretilmesiyle gerçekleştirilir. Kariyer kavramı, bireyin ev, okul ve toplumsal yaşamında takınacağı, öğrenci, işçi, tüketici, vatandaş ve ana-baba gibi rollerine işaret eder. Bu roller, işe girme, aile yaşamında evliliği sürdürme, emeklilik gibi yaşam olaylarında kendini gösterir. Sonuç olarak; ergenlerin yaşam rollerinde

yer alacak finansal bilgilerin ve becerilerin ergenlere kazandırılması bir zorunluluk olarak görünmektedir.

Gurman ve Kniskern'nin (1981) yapısal aile terapisinin kurucusu Munchin'den (1974) aktardıklarına göre, insanlar arasındaki ilişkiler, toplumsal kodlar aracılığı ile düzenlenmektedir. Aile, toplumsal sistemin bir alt sistemidir. Toplumsal kodları, çocuğa öğretmek çocuğun toplumsallaşmasını sağlar. Ailenin toplumsal örgütlenmesine dayalı olarak gösterdiği işlevsellik, ailenin yapısal yönünü oluşturur. Ailenin yapısal yönüne bakıldığında, annelik-babalık, kardeşlik, karılık-kocalık, evlatlık ve birey olma rollerinin varlığı görülür. Aile sistemi, devamını üyelerinin rollerini yerine getirmesiyle sürdürür. Gelecekte karı-koca ve anne-baba rollerini üstlenmeye aday olan ergenin, sağlıklı bir şekilde toplumsallaşması için de finansal programlara gereksinim vardır. Bu gereksinimlere her ailenin ne şekilde yanıt verdiği belli olmadığına göre, bu durumda örgütlü kuruluşların da aileyi desteklemesi gerekir. Bu bağlamda, okullardaki psikolojik danışmanların bütçe yönetimi konusunda aileyi ve ergeni desteklemede birer aracı rol üstlenmeleri, hem meslekî hem de kişisel gelişimleri açısından oldukça anlamlı olabilir.

Pozitif Psikoterapi'nin finansal programlara katkılarını öğrenmek için modele bakmak gerekir. Pozitif Psikoterapi, denge modeline dayalı bir yaklaşımdır. Bireyler, bedenle (duyular aracılığıyla), başarıyla (akıl aracılığıyla), ilişkiyle (gelenekler aracılığıyla) ve hayal kurmayla (sezgi aracılığı ile) çatışmalarını çözerler. Psikoterapi'nin amacı, danışanın çatışmayla baş etme olanaklarını genişletmeye çalışmaktır. Bu bağlamda terapi, beş evreden oluşur: Gözlem/Uzaklaşma Evresi, Envanter Evresi, Durumsal Cesaretlendirme Evresi, Sözeleştirme Evresi ve Amaçların Genişletilmesi Evresi (Pesseschian, 2002a, 2002b).

Ailenin işlevselliğini bozan problemlerin başında bütçe sorunları gelir (Pesseschian, 2002a). Pozitif Psikoterapi ve Pozitif Aile Terapisi anlayışında, sadece anneler ve babalar çocuklarını değil, çocuklar da annelerini ve babalarını anlamak durumundadırlar (Pesseschian, 2002b). Oluşan bütçe problemlerini çözmek için empati yapmak, bütçe programı yapmak ve bu programın yapılış aşamasına ergenleri de katmak, ailenin sağlıklı bir şekilde işlemesi için oldukça önemlidir. Bu koşullar sağlandığında denge modeline dayalı olarak hem bireysel bazda hem de aile sistemi açısından olumlu başarılar elde edilebilir. Bu bağlamda, bireylerin denge modeline dayalı olarak kullandıkları çatışmayla başa çıkma kaynakları genişleyebilir. Kısacası; bireylerin başarıları, beden duyuları ve toplumsal ilişkileri olumluya gidebilir. Geliştirilen program sonucunda olası kazanımların neler olabileceği Şekil 1'de görülmektedir:

Şekil 1. Olası kazanımlar

Pozitif Psikoterapi’de öykülerin kullanılması pek çok açıdan işlevseldir. Danışan için öyküler, özdeşim nesnesidir, duygusal boşalım sağlama aracıdır. Danışanlar üzerinde ayna etkisinde bulunur. Danışanların kısa sürede dirençlerinin kırılmasına yardımcı olur (Pesseschian, 1998). Ayrıca Pozitif Psikoterapi öykülerinin Okul Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik programlarında da kullanılması faydalıdır (Eryılmaz, 2006). Bu bağlamda geliştirilecek programlarda öykülerin kullanılması işlevsel olabilir.

Papila, Olds ve Feldman’a (2004) göre birey, ergen yaşla birlikte zamanının büyük bir çoğunluğunu aile dışında geçirmeye başlar. Böylece ergen, toplumsal gelişimini hızlandırır. Kimlik gelişimi ile birlikte (Erikson, 1968) ergen, geleceğin yetişkinler dünyasına hazır hale gelir. Cinsel üreme kapasitesinin gelişmesiyle birlikte, biyolojik olarak anne-baba olmaya artık adaydır (Özden, 1999). Bu bağlamda ergenin sağlıklı bir yaşam geçirebilmesi için bütçe yönetme konusundaki bilgiye ve beceriye sahip olması gerekir. Ergenler, bütçe yönetimi konusundaki bilgileri ve becerileri iki şekilde öğrenebilirler. Bu yollardan ilki, toplumsal aktarım ya da kişisel deneyimdir. İkincisi ise, yapılandırılmış sınıf rehberliği programlarına katılmadır.

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Çalışmanın amacı, ergenlere bütçe yönetimi konusunda sınıf rehberliği aracılığı ile beceri kazandırmaktır. Çalışma, tek grup ön test son test deneysel desen şeklinde yürütülmüştür. Oturumları, okul psikolojik danışmanı ve sınıf öğretmeni birlikte yönetmişlerdir. Meslek liseleri, öğrencileri kısa yoldan yaşama hazırlayan okullardır. Öğrenciler, mezun olduktan sonra iş yaşamına girmekte ve hatta çok kısa sürede evlenmektedirler. Üstelik eğitimleri süresince ailelerinden aldıkları para ile ihtiyaçlarını giderirler. Orta ve alt SED’den gelen öğrencilerin geleceğe hazırlanmaları ve anne-babalarıyla empati yapmaları önemlidir. Bu çalışmada, pozitif psikoterapinin denge modelinden ve gelişimsel rehberlik anlayışından yola çıkılmıştır.

Çalışma, gelişimsel olarak ergenlerin çeşitli yeterlik alanlarında kazanımlar edinmelerini amaçlar. Bu bağlamda birinci yeterlik alanı, ev ve ailenin değerini anlama ve kabul etmedir. Sözü geçen yeterlik alanının kazanımı ise, aile ile birlikte uyum içerisinde nasıl yaşanabileceğini öğrenmeyi sürdürmedir. İkinci yeterlik alanı başkalarını anlama ve kabul etmedir. Bu yeterlik alanının hedef davranışı ise, başkalarındaki bireysel farkları tanıma ve kabul etmedir. Üçüncü yeterlik alanı ise, toplum olgusunu geliştirmedir. Son yeterlik alanının kazanımı ise, içinde bulunduğu grubun etkili bir üyesi olmadır (Yeşilyaprak, 2003). Bütçe Yönetme Becerisi Geliştirme Programı sayesinde bahsedilen hedef davranışlara ulaşılabileceği varsayılmaktadır.

Çalışma Grubu

Bütçe Becerisi Geliştirme Programı, 2007–2008 eğitim-öğretim yılında Ankara’nın Keçiören bölgesindeki Sağlık Meslek Lisesi’ne devam eden 18 dokuzuncu sınıf öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılan ergenlerin 4’ü erkek, 14’ü kızdır. Çalışmada yer alan bireyler, gönüllülük esasına dayanarak seçilmiştir. Öğrencilerin tamamı aynı sınıfta eğitim görmektedir.

Çalışmada Kullanılan Ölçme Araçları

Bu çalışmada çalışmayı değerlendirmek amacıyla, araştırmacı tarafından programın amacına uygun olacak tarzda 10 sorudan oluşan kapalı uçlu ihtiyaç analizi soru formu

hazırlanmıştır. Formun içerisinde ev kirasının bedelini bilme, aylık gıda giderlerinin tutarını bilme, temel ve haz ihtiyaçları arasındaki farkı bilme gibi ifadeler yer almaktadır. Form, evet-hayır şeklinde yanıtlanmaktadır.

Çalışmada ayrıca, programı nitel olarak değerlendirmek amacıyla üç açık uçlu sorudan oluşan değerlendirme formu oluşturulmuştur. Formda, “program faydalı oldu çünkü...”, “program faydalı olmadı çünkü...” ve “programın daha faydalı olması için...” olmak üzere üç soru yer almıştır.

Çalışmada ayrıca, Pozitif Psikoterapi öykülerinden de yararlanılmıştır. Programın ilgili aşamalarında öyküler, katılımcılara dağıtılmıştır. Araştırmacı tarafından öykü değerlendirme formu hazırlanmıştır. Öğrencilere öykü değerlendirme formu verilmiştir. Bu formda üç önemli soru yer almıştır: “Öykü size neyi hatırlattı?”, “Öyküden aile bütçesini oluşturmada nasıl faydalanırsınız?” ve “Öyküyü günlük yaşamda nasıl kullanırsınız?”

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde, betimsel istatistikler ve cümle bazında içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır. İçerik analizleri yapılırken kategoriler psikolojik danışma ve rehberlik (Yeşilyaprak, 2003) ve pozitif psikoterapi alanından (Peseschkian, 2002) faydalanılarak oluşturulmuştur.

Süreç

Bu çalışma, ön test son test deneysel deseninde ve altı oturumda gerçekleştirilmiştir. Aşağıda oturumlara ilişkin açıklamalar yer almaktadır:

I. Oturum (Ön Test Oturumu): İlk oturumda, programa ilişkin ihtiyaç analizi çalışması yapılmıştır. Evet-hayır şeklinde yanıtlanan 10 soruluk bir “İhtiyaç Belirleme Soru Listesi” ergenlere uygulanmıştır. İhtiyaç analizine ilişkin yapılan değerlendirmede ergenlerin % 42.78 oranında programa gereksinim duydukları saptanmıştır. Kendi ailelerinin aylık gider listelerini oluşturmaları, bir sonraki oturum için ergenlere ödev olarak verilmiştir.

II. Oturum (Aylık Gelir-Gider Formu Hazırlama Oturumu): Hazırlanan aylık gider listeleri, sınıf ortamında kişisel olarak sunulmuştur. Öğrenciler 5 gruba ayrılmıştır. Öğrencilere, 600 TL ve 1500 TL gelire sahip iki ailenin olduğu belirtilmiştir. Ailelerin özellikleri, şu şekildedir: Her iki ailenin de ilköğretim, lise ve üniversitede öğrenimi gören üç çocukları bulunmaktadır. 600 TL gelire sahip olan ailede anne ev hanımıdır, baba ise işçi olarak çalışmaktadır; 1500 TL gelire sahip olan ailede anne ev hanımıdır ve baba üniversite mezunu memurdur; her iki aile de kiralık evde oturmaktadır. Öğrencilerden ailelerin bir aylık gıda, kira, su, elektrik, ulaşım, temizlik, ısınma, eğlence gibi masraflarını çıkarmaları; daha sonra da tüm bu koşullar altında örnek iki aileyi bir ay geçindirmeleri istenmiştir. Yaptıkları bütçe planlarını tablo şeklinde sunulacak bir hâle getirmeleri de ödev olarak verilmiştir.

III. Oturum (Aile Geçindirme Oturumu): Ergenler, hazırlamış oldukları tabloları sınıfta sunmuşlardır. Programla ilgisi olduğu düşünülen iki Pozitif Psikoterapi öyküsünden sonuç çıkarmaları ödev olarak istenmiştir. Aşağıda kullanılan öyküler bulunmaktadır:

Doğru Fiyat

Kral Anoschirwan, tebaasıyla birlikte topraklarında dolaşırken dağlarda derme çatma bir çoban kulübesinin bile olmadığı ıssız bir alana gelmiş. Kralın aşçısı feryat etmiş: “Soylu sultanım, ben damağınızı tatlandırmak için buradayım; fakat erzak depomuzda bir tuz zerresi bile yok. Ve tuzsuz yemeğin tadı çok kötü olur. Sultanım, ben ne yapacağım?” Kral cevap vermiş: “ En yakın kasabaya dön. Orada tuz satan bir tüccar

bulacaksınız. Fakat doğru fiyatını ödemeye dikkat et. Ve normalinden bir kuruş bile fazla verme." Aşçı, krala cevap vermiş: " Soylu sultanım! Bu dünyadaki herkesten daha fazla paraya sahipsiniz. Tuza biraz fazla ödemeniz ne olur? O biraz fazlalık, sizin için nedir ki?" Kral bu sözler üzerine, ciddi bir şekilde bakmış ve cevap vermiş: " Dünyadaki haksızlığa asıl yol açan bu küçük şeylerdir. Küçük şeyler, sonuçta bir gölü dolduran su damlaları gibidir. Dünyada büyük haksızlıklar, bu küçük şeyler gibi başlar. Bu nedenle git ve tuzu normal fiyatından al." (Pesseschkian, 2002).

Hekimin Bilgeliği

Sultan, en iyi uşaklarından birisiyle gemideymiş. Daha önce hiç gemi yolculuğu yapmamış, aslında dağ çocuğu olarak kıyıyı bile görmemiş olan uşak, geminin boş durumdaki karın kısmında oturuyor, bağıyor, ağlıyor, titriyor ve feryat ediyormuş. Herkes, ona anlayışlı davranıyor ve korkularını gidermeye çalışıyormuş. Ama onların yardımı, uşağın korku dolu kalbine değil, sadece kulaklarına ulaşıyormuş. Kral, uşağının bağırmalarına artık dayanamaz hâle gelmiş. Mavi bulutlar altında mavi sulardaki yolculuk, onun için zevk olmaktan çıkmış. O an bilge hekim, krala yaklaşmış şöyle söylemiş: "Yüce sultanım! İzninizle onu sakinleştirebilirim. Sultan, bir an bile tereddüt etmeden izin vermiş. Hekim, denizcilere uşağı denize atmalarını emretmiş ve denizciler de bunu seve seve yerine getirmiş. Uşak, önce suya bakmış, daha sonra hava almak için suyun yüzüne çıkmış. Gemiye tutunmuş ve kendisini tekrar güverteye almaları için yalvarmış. Gemiciler de onu saçından yakalayarak çekmişler. Uşak, o andan itibaren bir köşede sessizce oturur olmuş. Artık hiç kimse onun ağzından en ufak bir korku sözcüğü duymamış. Bundan çok memnun olan sultan, hekime sormuş: "Bütün bu olanlarda nasıl bir bilgelik gizli?" Hekim cevap vermiş: "O, denizin tuzunu hiç tatmamıştı ve sudaki tehlikenin ne kadar büyük olduğunu bilmediğinden geminin güçlü tahtaları üzerinde olmasının ne harikulade bir şey olduğunu da bilemiyordu. Sadece tehlikeyle karşı karşıya kalan, barış ve huzurun değerini bilebilir. Siz hiçbir zaman yiyecek sıkıntısı çekmeyenler, kır ekmeğinin tadını bilemezsiniz. Sizin güzel bulmadığımız kız, benim aşkımdır. Sevdiği yanında olan adam ile onun gelmesini bekleyen adam arasında fark vardır (Pesseschkian, 2002).

IV. Oturum (Pozitif Psikoterapi Öyküleri Oturumu): Öykülere dayalı olarak çıkartılan sonuçlar, ergenlerle paylaşılmıştır. Ergenlere, bir ailede malî açıdan yetersizlik yaşandığında aile üyelerinin neler hissedeceğine ilişkin soru sorulmuştur. Dördüncü oturumda soruların yanıtları alınmıştır. Sorulara verilen yanıtlar, cümle bazında içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda, ergenlerin bazılarının kendi ailelerinin duygu ve düşüncelerini aldıkları; bazılarının ise, varsayımsal olarak sonuçlar çıkardıkları görülmüştür. Burada her iki sonuç da birleştirilerek ele alınacaktır.

Programı değerlendirmek amacıyla, "İhtiyaç Belirleme Soru Listesi" tekrar uygulanmıştır. Programın faydalı olup olmadığına ilişkin üç açık uçlu soru ödev olarak verilmiştir.

V. Oturum (Değerlendirme Oturumu): Programı değerlendirmek amacıyla ergenlere, İhtiyaç Belirleme Soru Listesi tekrar dağıtılmıştır. Daha sonra ergenlerden programın faydalı olup olmadığını, sorulan üç açık uçlu soruya dayalı olarak değerlendirmeleri istenmiştir.

VI. Oturum (Sonuçların Paylaşımı Oturumu): Değerlendirme sonuçları, ergenlerle paylaşılmıştır. Yapılan paylaşımda, oturumlardaki kazanımların neler olduğu ve yürütülen çalışmada gerçekleşen nitel ve nicel değerlendirme sonuçlarının neler olduğu ele alınmıştır.

BULGULAR

Bu çalışmada bulgular, üç başlık altında ele alınmıştır. Öncelikle çalışmanın ön test ve son test sonuçlarına ilişkin bulgulara değinilmiştir. Sonra çalışmanın oturumlarındaki faaliyetlerin bulgularına ve en son olarak da çalışmanın nitel açıdan değerlendirilmesine yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Ön Test ve Son Test Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Programı değerlendirmek amacıyla ergenlere, İhtiyaç Belirleme Soru Listesi ön-test ve son test olarak uygulanmıştır. Aşağıda değerlendirme sonuçları yer almaktadır.

Tablo 1. İhtiyaç analizi belirleme soru listesine dayalı yapılan ön test ve son test sonuçları

Öğrenci No	Cinsiyet	Ön Test Evet Yanıtı	Yüzde	Son Test Evet Yanıtı	Yüzde	Artış Yüzdesi
1	Erkek	5	%50	6	%60	%10
2	Erkek	7	%70	7	%70	%0
3	Erkek	6	%60	5	%50	%-10
4	Erkek	7	%70	7	%70	%0
5	Kız	5	%50	9	%90	%40
6	Kız	9	%90	9	%90	%0
7	Kız	7	%70	9	%90	%20
8	Kız	5	%50	7	%70	%20
9	Kız	7	%70	7	%70	%0
10	Kız	8	%80	9	%90	%10
11	Kız	5	%50	5	%50	%0
12	Kız	7	%70	10	%100	%30
13	Kız	3	%30	10	%100	%70
14	Kız	5	%50	10	%100	%50
15	Kız	3	%30	8	%80	%50
16	Kız	8	%80	8	%80	%0
17	Kız	4	%40	9	%90	%50
18	Kız	2	%20	9	%90	%70
Toplam	18	103	%57.22	144	%80	%22.78

Analiz tablosu incelendiğinde, ergenlerin konu alanıyla ilgili olarak kendilerini % 57.22 oranında yeterli gördükleri görülmektedir. Buradan ergenlerin % 42.78 oranında etkinliğe gereksinim duydukları sonucuna varılabilir. Öte yandan, etkinliğin % 22.78 oranında ergenlerin ihtiyaçlarını giderdiği sonucuna varılabilir. Tüm bunlara ek olarak, etkinlikten faydalanma yüzdesini erkek ergenlerin düşürdüğü sonucu da açık olarak görülmektedir.

Çalışma Oturumlarındaki Faaliyetlerin Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

Çalışmada ergenlere programla ilgisi olduğu düşünülen iki Pozitif Psikoterapi öyküsünden sonuç çıkarmaları ödev olarak verilmiştir. Öğrencilerin getirmiş oldukları yanıtlar üzerinden cümle bazında içerik analizi yöntemi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonuçları aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 2. Doğru fiyat öyküsünden etkinliğe dayalı olarak çıkartılan sonuçlar

Çıkarım Alanı	İçerik	Sayı	Yüzde
Bütçeye Uygun Harcama Yapma	Küçük şeyler büyük haksızlıklar doğurabilir. Aile, kendi geliri kadar harcamalıdır.	13	%63
	Ayağımızı yorganımıza göre uzatmalıyız.	3	
	Her şeye bedeli kadar para ayrılmalıdır.	2	
	600 TL ile geçinen aile, küçük şeylerin zamanla çok iyi şeylere sebep olacağını iyi anlayabilir. Fakat 1500 TL maaş alan bunun farkında değildir.	1	
Toplam		19	
İsraf Yapmama	Gereğinden fazla para harcamamalı, elindeki parayı bir köşeye ayırmalı.	4	%23
	1500 TL'lik ailenin haksızlıklara yol açmamak için her şeye hak ettiği kadar para ayırması gerekir. Gelirleri fazla olduğu için gerektiğinden fazla para harcamamalıdır.	2	
	İleride çok zengin olsan bile paranı çar çur etmeyeceksin. Eğer gereksiz yere paranı harcarsan bir gün elinde hiç para kalmayacağını ve de zenginin parasında fakirin hakkı olduğunu anlatıyor.	1	
	Toplam	7	
Adil olma	Haksızlığa göz yummamalıyız.	3	%10
	Toplam	3	
Birikim	Damlaya damlaya göl olur	1	%4
Genel Toplam		30	% 100

Doğru Fiyat öyküsü, ergenlerin % 63 oranında bütçelerine uygun harcama yapmalarına; % 23 oranında israf yapmamalarına; % 10 oranında adil olmalarına ve % 4,5 oranında birikim yapmalarına yönelik çıkarımda bulunmalarını sağlamıştır.

Tablo 3. Hekimin bilgeliği öyküsünden bütçe yönetmeye dayalı olarak çıkartılan sonuçlar

Çıkarım Alanı	İçerik	Sayı	Yüzde
Yaşantıya Dayalı Empati	1500 TL'lik aile, 600 TL'lik aile gibi geçim sıkıntısı çekmediği için elinde olanların değerini bilmez. 600 TL ile geçinen aile gibi sıkıntı çektiği zaman ancak onların değerini bilebilir.	9	%52
	Karnımız tok iken aç olanın hâlini anlamamız gerekir.	2	
	Darlığı yaşayanlar ile yaşamayanlar arasında fark vardır.	1	
	Toplam	12	
Elindekilerin Kıymetini Bilme	Sahip olduğumuz şeylerin kıymetini bilmeliyiz.	7	%35
	İnsanlar hâline şükretmelidir.	1	
	Toplam	8	
İhtiyaçlara Göre Hareket Etme	Ne olursa olsun her zaman haklı ile haksız ayırt etmeliyiz. Uşak geminin kıymetini bilmemiş, denize düşünce anlamış. İhtiyacımız olanları almamız.	1	%8.5
	Olanlara sadece dışarıdan bakılmamalı, gerekenler bilinmeli. Çevremizdeki ihtiyaçlara göre hareket etmeliyiz.	1	
	Toplam	2	
Ölçülü Olma	Bize küçük gelen şeylerin, onları kaybedince ne kadar büyük olduğunu anlarız.	1	%4.5
	Hiçbir şeyi gereğinden fazla ya da eksik vermemeliyiz.	1	
	Toplam	1	
Genel Toplam		23	100

Hekimin Bilgeliği öyküsü, ergenlerin % 52 oranında yaşantıya dayalı empati yapmalarına; % 35 oranında elindekilerin kıymetini bilmelerine; % 8.5 oranında ihtiyaçlarına göre hareket etmelerine ve % 4.5 oranında ölçülü olmalarına ilişkin çıkarım yapmalarını sağlamıştır.

IV. Oturumda ergenlere, bir ailede malî açıdan yetersizlik yaşandığında aile üyelerinin neler hissedeceğine ilişkin soru sorulmuştur. Soruların yanıtları alınmıştır.

Sorulara verilen yanıtlar, cümle bazında içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda, ergenlerin bazılarının kendi ailelerinin duygu ve düşüncelerini aldıkları; bazılarının ise, varsayımsal olarak sonuçlar çıkardıkları görülmüştür. Burada her iki sonuç da birleştirilerek ele alınmıştır.

Tablo 4. Geçim sıkıntısı çeken bir ailede babanın hissettikleri

Duygu Alanı	İçerik	Sayı	Yüzde
Babanın Kişisel Olarak Hissettikleri	Ay sonunda parayı yetiştiremediği için telaşlı olur.	5	%64
	Evi geçindirmekte sıkıntı çekiyor.	5	
	Eve gelirken ellerinde her zaman bir şeyler getirmek istiyor ama yapamıyor, üzülüyor.	1	
	Ne kadar çalışsa da maaşı yetiştirememesi onu şaşırtıyor.	1	
	Ay sonu gelince elimde kalan parayı harcamamak ve bir dahaki aya rahat girebilmek için çaba gösteriyorum.	1	
	Aybaşını iple çekiyor.	1	
	TOPLAM	14	
Aile Üyelerine Yönelik Hissettikleri	Çocuklarının istediklerini yapamadığından üzülüyor.	4	%36
	Çocuklarıyla fazla konuşmak istemiyor. Çünkü çocuklarının bir şey isteyeceğinden korkuyor.	1	
	Ay sonuna parayı yetiştirmeye çalışıyor. Yetiştiremediği zaman bizden masraflarımızı biraz kısmamızı eğer kıasmazsak zor bir durumda kalacağımızı söylüyor. Annemle maaşı, kalan parayı nasıl değerlendireceğini konuşuyor. Para sıkıntımız olduğunu bizlere pek belli etmemeye çalışır.	1	
	Çocuklarına karşı mahcup olur.	1	
	Eşinin ve çocuklarının üzülmesi onu da üzüyor.	1	
	TOPLAM	8	
	GENEL TOPLAM	22	

Ergenlerin algılarına dayalı olarak Tablo 4 incelendiğinde, geçim sıkıntısı çeken bir babanın % 64 oranında kendi içerisinde olumsuz duygular hissedeceği ve % 36 oranında aile üyelerine yönelik çeşitli duygular hissedeceği görülmektedir.

Tablo 5. Geçim sıkıntısı çeken bir ailede annenin hissettikleri

Duygu Alanı	İçerik	Sayı	Yüzde
Annenin Kişisel Olarak Hissettikleri	Annem daha sıkıntılı oluyor.	3	%40
	Ay sonunu getirmek için harcamaları hesaplı ve ucuz olacak şekilde yapıyor.	2	
	Yemek, temizlik, giyim sıkıntısı çekiyor.	2	
	Her gün kahvaltıya ne koyacağını düşünüyor. Her gün aynı şeyleri koymak istemiyor.	1	
	Ay sonunda gereksiz harcamalardan kaçınır. Eşim zaten aybaşında borçları dağıttınca bizim için ay sonu gelmiş olur.	1	
	TOPLAM	9	
	Aile Üyelerine Yönelik Hissettikleri	Çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamadığı için üzülüyor.	
Daha tutumlu olmamızı söyler.		2	
Kendimizi ayarlamamızı söylüyor.		1	
Misafirleri istediği gibi ağırlayamaz.		1	
Her şeyi rahat bir şekilde açıklar. Babaya yardımcı olmaya çalışır, onun yanında olur.		1	
TOPLAM		13	
GENEL TOPLAM		22	%100

Ergenlerin algılarına dayalı olarak Tablo 5 incelendiğinde, geçim sıkıntısı çeken bir annenin % 40 oranında kendi içerisinde olumsuz duygular hissedeceği ve % 60 oranında aile üyelerine yönelik çeşitli duygular hissedeceği görülmektedir.

Tablo 6. Geçim sıkıntısı çeken bir ailede çocuğun hissettikleri

Duygu Alanı	İçerik	Sayı	Yüzde
Çocuğun Kişisel Olarak Hissettikleri	İstedikleri alınmadığı için üzülüyor.	4	%47
	Harcamalardan kısıyor.	2	
	Ay sonunda harcamalarım azalır. Ama mutsuz olmam çünkü aybaşı yakındır.	1	
	Harçlıklardan kısar.	1	
TOPLAM		8	
Çocuğun Aile Üyelerine Yönelik Hissettikleri	Anlayışlı çocuk sabretmeyi biliyor. Anlayışlı değilse ailesine kızıyor.	5	%53
	Bir şey istemekten kaçınıyor. Onları anlayışla karşılıyor.	2	
	Ailenin durumuna üzülüyor.	1	
	Anne-babanın düşündüklerini anlamıyor. Çok harçlık istiyor.	1	
TOPLAM		9	
GENEL TOPLAM		17	%100

Ergenlerin algılarına dayalı olarak Tablo 6 incelendiğinde, geçim sıkıntısı çeken bir çocuğun % 47 oranında kendi içerisinde olumsuz duygular hissedeceği ve % 53 oranında aile üyelerine yönelik çeşitli duygular hissedeceği görülmektedir. V. Oturumda ergenlerden programın faydalı olup olmadığını değerlendirmeleri istenmiştir. Değerlendirmelere cümle bazında içerik analizi yöntemi uygulanmıştır. Yapılan analizlerin sonuçları aşağıdaki tablolarda yer almaktadır:

Tablo 7. Program faydalı oldu çünkü...” sorusunun içerik analizi sonuçları

Kazanım Alanı	İçerik	Sayı	Yüzde
Farkındalık	Etkinlikle bir ailenin geçim zorluklarının farkına vardım. Bu yüzden etkinlik faydalı oldu.	12	%27
	TOPLAM	12	
Gelecek Yönelimi	İhtiyacımız olduğunda harcama yapmamız gerektiğini anladım.	3	%18
	Geleceğe yönelik olarak da aile bütçesi planlamasını öğrendim.	3	
	Geleceğe güvenle bakmamız açısından iyi oldu.	1	
	İleride aile planlaması yapmama katkıda bulundu.	1	
TOPLAM		8	
Kişisel Kazanımlar	Faydalı oldu. Önceden lüks ve temel ihtiyaçlarımı birbirinden ayırt edemiyordum.	7	%39
	Paramı daha dikkatli kullanmayı öğrendim.	2	
	Temel ve haz ihtiyaçlarımı ayırt ettim.	2	
	Ürünlerin hakkında bilgim oldu.	2	
	Elimde olan parayı nasıl değerlendireceğimi öğrendim.	1	
	Her şeyin pahalısını değil, kaliteli ve ucuzunu almamız gerektiğini öğrendim.	1	
	Ayrıca herkesin her şeye gücü yeteceğini az da olsa öğrendim.	1	
İleride ben de maaşlı ve de evin reisi olduğum zaman ihtiyaçlarımı önem sırasına göre ayırt edip bütçemi ona göre hazırlayacağım.	1		
TOPLAM		17	
Aileye Yönelik Kazanımlar	Annemin ve babamın ay sonunda ne hissettiğini anladım. Artık buna göre davranıyorum. Onlara, alacağım şeyin uygun fiyatını sunuyorum.	4	%16
	Ailemin ihtiyaçlarını öğrendim.	2	
	Annemin ve babamın bana para vermediğinde onlara kızmamayı öğrendim. Ve onlardan artık fazla para istemiyorum..	1	
	TOPLAM	7	
GENEL TOPLAM		44	%100

Analiz sonucunda programın faydalı olmadığına inanan bir erkek ergen bulunmaktadır. Hâlâ fikrinin değişmediğini neden olarak dile getirmektedir. Programın faydalı olduğuna inanan ergenlerin geleceğe yönelmeye % 18, kişisel kazanımlarına % 39, aileye yönelik kazanımlarına % 16 ve kişisel farkındalıklarına ilişkin % 27 oranında değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Ergenler programın daha faydalı olması için de birtakım önerilerde bulunmuşlardır. Bu önerileri Tablo 8’de görmek mümkündür:

Tablo 8. Programın daha faydalı olmasına ilişkin öneriler

İçerik	SAYI
Daha sık yapılması gerekir.	2
Büyüyüp evi geçindirmem lazım.	1
Daha farklı gelirlerle geçinen ailelerin bütçe planlamasını yapabiliriz.	1
İki aile yaşayanların, örneğin; gelin kaynana giderlerini de bulmamız gerekir.	1
TOPLAM	5

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, pozitif pikoterapi ve gelişimsel rehberlik anlayışından yola çıkarak ergenlere bütçe yönetimi konusunda sınıf rehberliği aracılığı ile beceri kazandırmak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda toplam altı oturumdan oluşan sınıf rehberliği programı uygulanmıştır. Ön test ve son test karşılaştırması sonucuna göre; ergenler, programdan çeşitli kazanımlar elde etmişlerdir. Öte yandan, programın nitel değerlendirilmesine dayalı olarak da programa katılan ergenler farkındalık geleceğe yönelme, kişisel kazanımlar ve aileye yönelik kazanımlar gibi kazanımlar elde etmişlerdir. Bu bölümde sonuçlar, literatür bağlamında ele alınıp tartışılmıştır.

Bu programda, ergenlerin hem bireysel hem de geleceğin anneleri ve babaları olarak, bütçe yönetme konusunda beceriler edinmeleri amaçlanmıştır. Bu amacın arkasında gelişimsel rehberlik anlayışı yer almaktadır. Gelişimsel rehberlik açısından bakıldığında, yaşam boyu kariyer gelişimi çok önemlidir (Gysbers & Henderson, 2000). Yaşam boyu kariyer gelişimi içerisinde bir ailenin bütçesini yönetecek bilgiye ve beceriye sahip olmak, kişinin yaşamda takınacağı annelik, babalık ve vatandaşlık gibi rollerine önemli katkılar sağlayabilir. Bu katkıları sağlamanın ön koşulu, bütçe yönetimi konusunda ne tür sıkıntıların yaşanacağına ve bireylerin bu sıkıntılar karşısında neler hissedeceklerine ilişkin bir bakış açısı edinmek olabilir. Programda, ergenlerin geçim sıkıntısı çeken aile üyelerinin neler hissettiklerini düşünmeleri istenmiştir. Yapılan içerik analizi sonuçlarına göre, pek çok bakış açısı ele alınmıştır. Örneğin; geçim sıkıntısı çeken bir ailede bir babanın kişisel ve aile üyelerine yönelik birtakım duygu ve düşüncelere sahip olduğu paylaşılmıştır. Benzer şekilde, geçim sıkıntısı çeken bir ailede bir annenin kişisel ve aile üyelerine yönelik birtakım duygu ve düşüncelere sahip olduğu paylaşılmıştır. Tüm bu ortaya çıkan paylaşımların grup ortamında ergenlerle paylaşılması, ergenlere geniş çaplı bakış açısı sunmuş olabilir. Sunulan bu duygu ve düşünceler, ergenlerin bakış açılarını genişletmiş olabilir. İlerleyen süreçte bu tür programların ergenlerin bakış açılarına etkisi, ampirik ve deneysel olarak incelenebilir.

Yapısal aile yaklaşımındaki alt sistemlerin duygu ve düşüncelerini anlamak önemlidir. Çünkü Gurman ve Kniskern’in (1981) yapısal aile terapisinin kurucusu Munchin’den (1974) aktardıklarına göre aile, toplumsal sistemin bir alt sistemidir. Aile sisteminin sağlıklı bir şekilde işlemesi için sistemin alt sistemlerini tanımak ve anlamak gerekir. Geliştirilen bütçe programının yukarıda ele alınan sonuçları incelendiğinde, ailenin alt sistemlerinin duyguları hakkında ergenlerin empati yapmalarına olanak tanıdığı görülmektedir. Empati yaparak aile sistemindeki alt sistemlerin duygularını anlamak,

ergenlerin aile yapısına ilişkin bilinç düzeylerini yükseltebilir. Bu noktada program, bilinçlendirmede aracılık rolü üstlenmiştir diye düşünülebilir. İlerleyen süreçte, programın bilinçlilik kazandırıp kazandırmadığı deneysel olarak test edilebilir.

Bilindiği gibi, ailenin işlevselliğini bozan problemlerin başında bütçe sorunları gelir (Pesseschian, 2002a). Pozitif Psikoterapi ve Pozitif Aile Terapisi anlayışında, sadece anneler ve babalar çocuklarını değil, çocuklar da annelerini ve babalarını anlamak durumundadırlar (Pesseschian, 2002b). Bu tür programların, aile üyelerinin birbirlerini anlamlarına olan etkileri ilerleyen süreçte incelenebilir.

Pozitif Psikoterapi’de öykülerin kullanılması pek çok açıdan işlevseldir. Danışan için öyküler, özdeşim nesnesidir, duygusal boşalım sağlama aracıdır. Danışanlar üzerinde ayna etkisinde bulunur. Danışanların kısa sürede dirençlerinin kırılmasına yardımcı olur (Pesseschian, 1998; Eryılmaz, 2006). Programın ilgili oturumlarında öyküler kullanılmıştır. Ergenler, öykülerden pek çok sonuç çıkartmışlardır. Örneğin; Doğru Fiyat öyküsünden; bütçeye uygun harcama yapma, israf yapmama, adil olma ve birikim yapma gibi çıkarımlarda bulunmuşlardır. Benzer şekilde Hekimin Bilgeliği öyküsünden; empati yapma, elindekilerin kıymetini bilme, ihtiyaçlara göre hareket etme ve ölçülü olma gibi çıkarımlarda bulunmuşlardır. Anılan çıkarımlara bakılarak, bu programda kullanılan öykülerin de ayna ve model etkileri oluşturduğu düşünülmektedir.

Geliştirilen bütçe yönetme programına dayalı olarak birkaç öneride bulunmak olasıdır. Öncelikle; bütçe programı, ergenler üzerinde geliştirilmiştir. Farklı gelişim dönemlerindeki kişilerle de bütçe programları geliştirilebilir. İkinci olarak; bu çalışmada, aile bütçesinin geliştirilmesi esas alınmıştır. Bundan sonraki çalışmalarda kişisel bütçelerin planlaması da yapılabilir. Üçüncü olarak; bu çalışmada ergenler ailelerinden yardım alarak kendi başlarına bütçe programlarını oluşturmuşlardır. Aile üyelerinin tümünün katıldığı yeni çalışmalar yapılabilir.

Bu çalışmada zayıf bir deneysel desen kullanılmıştır. Bu noktada bu çalışma ve bulguları eleştirilebilir. Özellikle Türkiye’de bu konuda gerçekleştirilen çalışmalara bakıldığında, deneysel anlamda böyle bir çalışmanın yapılmadığı görülür. Bilimin en önemli özelliği birikimli olmasıdır. Her yönüyle mükemmel bir çalışma yapılması idealdir. Fakat ideale ulaşmak adına yapılan çalışmalar da değerlidir. Hatta aşamalı bir şekilde, daha güçlü çalışmalara ışık tutabilir. Bu noktada bu çalışma gelecekteki çalışmalar için önemli olabilir. İlerleyen süreçte daha güçlü deneysel desenlerle ve ölçme araçlarıyla yeni programlar geliştirilebilir. Sonuç olarak; ergenler için geliştirilen bütçe programının daha da geliştirilmesi önemlidir. Programın Okul Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik programlarında yer alması işlevsel olabilir.

KAYNAKLAR

- Avard, S., Manton, E., English, D. & Walker, J. (2005). The financial knowledge of college freshmen. *College Student Journal*, 39 (2), 321–339.
- American Savings Education Council (1999). Youth and money. *Results of the 1999 Youth and Money Survey*.
- Bakken, M. R. (1967). Money management understandings of tenth grade students. *National Business Education Quarterly*, 36, 6.
- Beverly, S. G. & Burkhalter, E. K. (2005). Improving the financial literacy and practices of youths. *Children & Schools*, 27 (2), 121–124.
- Bowen, M. (1990). *Family therapy in clinical practice*. New York: Jason Aronson.

- Bowen, C. F. (2002). Financial knowledge of teens and their parents. *Financial Counseling and Planning*, 13 (2), 93–102.
- Boyce, L. & Danes, S. M. (1998). *Evaluation of the NEFE High School Financial Planning Program 1997–1998*. Retrieved January 29, 2008, from the National Endowment for Financial Education.
- Danes, S. M. & Haberman, H. R. (2007). Teen financial knowledge, self-efficacy, and behavior: A gendered view. *Financial Counseling and Planning*, 18 (2), 48–60.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: youth and crisis*. New York: Norton.
- Erkan, S. (2001). *Rehberlik programlarının hazırlanması*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Eryılmaz, A. (2006). Pozitif psikoterapi bağlamında psikolojik danışma ve rehberlik programlarında öykü kullanımı: Örnek bir uygulama. *I. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Uygulamaları Kongresi*. Mersin Üniversitesi. 21–23 Eylül 2006. Mersin.
- Gerler, E. R. (1985). Elementary school counseling research and the classroom learning environment. *Elementary School Guidance and Counseling*, 20, 39–48.
- Gurman, A. S. & Kniskern, D. P. (1981). *Handbook of family therapy*. New York: Brunner/Mazel Publishers.
- Gysbers, N. C. & Henderson, P. (2000). *Developing and managing your school guidance program* (3rdEd.). Alexandria, VA: ACA.
- Jacob, K., Hudson, S. & Bush, M. (2000). *Tools for survival: An analysis of financial literacy programs for lower-income families*. Chicago: Woodstock Institute.
- Jump Start Coalition for Personal Financial Literacy.(2002). *National standards in personal finance with benchmarks, applications and glossary for K–12 classrooms* (2nd ed.). Washington, DC: Author. Jump Start Coalition for Personal Financial Literacy.
- Lapan, R. T., Gysbers, N. C., Hughey, K. & Arni, T. J. (1993). Evaluating a guidance and language arts unit for high school juniors. *Journal of Counseling and Development*, 71, 444–452.
- Lapan, R. T., Gysbers, N. C. & Sun, Y. (1997). The impact of more fully implemented guidance programs on the school experiences of high school. A statewide evaluation study. *Journal of Counseling and Development*, 75, 292–302.
- Langrehr, F. W. (1979). Consumer education: Does it change students' competencies and attitudes? *The Journal of Consumer Affairs*, 13 (1), 41–53
- Martin, A. & Oliva, J. C. (2001). Teaching children about money: Applications of social learning and cognitive learning developmental theories. *Journal of Family and Consumer Sciences*, 93 (2), 26–29.
- Mandell, L. (2007). Financial education in high school. *Improving the effectiveness of financial education and savings programs: Conference handbooks*. (Edt: A. Lusardi). Cambridge, MA: NBER and Dartmouth College. pp. 11–35.
- Morton, J. S. (2005). The interdependence of economic and personal finance education. *Social Education*, 69 (2), 66–68.
- National Council on Economic Education (2003). *Survey of the states: Economic and personal finance education in our nation's schools in 2002*. New York: Author.
- Nelson, D. E. & Gardner, J. L. (1998). *An evaluation of the comprehensive guidance program in Utah public schools*. Salt Lake City, UT: The Utah State Office of Education.
- Özden, M. (1999). *Fizyoloji*. Ankara: Songür Yayıncılık.
- O'Neill, B. (1992). Youth, money and financial planning. *Journal of Home Economics*, 84 (3), 12–16.

- Papalia, D. E., Olds, S. W. & Feldman, R. D. (2004). *Human developmant*. New York: Mc Graw Hill.
- Peseschkian, N. (1970). *Psychotherapy of everyday life: Training in partnership and self help with 250 case histories*. New Delhi: Springer.
- Peseschkian, N. (2002a). *Günlük yaşamın psikoterapisi* (Çev: H. Fıfıloğlu). İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Peseschkian, N. (2002b). *Pozitif aile terapisi* (Çev: M. Naim). İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Peseschkian, N. (1996). *Positive family therapy. The family as therapist*. New Delhi, Sterling Paperbacks.
- Peseschkian, N. (1998). *Dođu hikâyeleriyle psikoterapi* (Çev. H. Fıfıloğlu). İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Tennyson, S. & Nguyen, C. (2001). State curriculum mandates and student knowledge of personal finance. *The Journal of Consumer Affairs*, 32 (2), 241–262.
- The Tarrance Group & Lake, Snell, Perry, & Associates. (2001). *Key findings from a national survey of high school seniors regarding personal finance issues*. Retrieved June 24,2002, from <http://www.acecusa.org/reportcard>.
- Varcoe, K. P. & Fitch, P. R. (2003). Money talks—a program to improve financial literacy of teens. *International Journal of Consumer Studies*, 27 (3), 225–226.
- Yeşilyaprak, B. (2003). *Eđitimde rehberlik hizmetleri gelişimsel yaklaşım*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Budget Development Class Guidance Program for Adolescents with Respect to Positive Psychotherapy and Comprehensive Guidance¹

Ali ERYILMAZ²

Introduction

Nowadays, managing one's personal finances has become an important issue (Morton, 2005). Lack of knowledge about financial literacy is the most important problem for adolescents and adults. As a result of this reality, adults in particular experience bankruptcy, and also cannot manage their debts efficiently. In addition to these, individuals have generally forgotten the value of their money (Mandell, 2007). As future adults, adolescents need to receive financial guidance (Pinto, Parente & Mansfield, 2005). Studies show that adolescents had poor knowledge on financial topics, such as personal loans, credit, insurance, and investments (Bakken, 1967; Langrehr, 1979; Bowen, 2002; Avard, Manton, English & Walker, 2005). If adolescents do not have education in matters of personal finance, they will have the control of their nation's financial culture (Bowen & Jones, 2006). Adolescents feel more equipped to handle financial responsibilities if they acquired a good education on the subject at school (Pinto, Parente & Mansfield, 2005). Tennyson and Nguyen (2001) define personal finance education to include "the study of income and its determinants, money management and budgeting, savings and investing, and credit and debt" (p. 243). According to Beverly and Burkhalter (2005), adolescents need improved financial education urgently. In literature there are some financial educational program, such as High School Financial Planning (Boyce & Danes, 1998; Danes & Haberman, 2007) and Money Talks (Varcoe & Fitch, 2003). Studies show that these programs are useful for participants (Braunstein & Welch, 2002).

Positive Psychotherapy is based on the balance model. Individuals cope with the conflict they face with their bodies, their achievements, their social contact and fantasy (Peseschkian, 2002a, 2002b). The aim of Positive Psychotherapy is to widen the opportunity to cope with the conflict. Positive Psychotherapy has five stages; observation stage, inventory stage, stative encouragement stage, verbalization stage, and the stage of widening the targets (Peseschkian, 1970, 1996). Research shows that positive changes occur when school counselors perform comprehensive guidance programs, thus encouraging guidance programs to be more fully implemented (Gerler, 1985; Lapan, Gysbers, Hughey & Arni, 1993; Nelson & Gardner, 1998). Lapan, Gysbers, and Sun (1997) found so many positive results when school counselors performed preferred guidance tasks. The financial education program has also preferred guidance activities. Counselors should give high priority to teaching children about finances and the associated future adult responsibilities. Positive Psychotherapy and Comprehensive Guidance show that measure must be taken to prevent things from happening before they occur. Nowadays people suffer from credit card debt.

¹ This study was presented as a paper at the 2nd National Symposium on PCG Practices (18-20 June 2008).

² Assist. Prof. Eskişehir Osmangazi University Education Faculty - erali76@hotmail.com

Adolescents can be taught how to make budget programs by means of Positive Psychotherapy and Comprehensive Guidance.

Method

The aim of this study is the improvement of an educational programme about family budget management for adolescents with respect to positive psychotherapy and comprehensive guidance. The method of this study is one group pretest-posttest design. The sample consists of 18 adolescents who are high school students. This program was carried out over six sessions. The content analysis method and pre-test post-test methods were used for evaluating the program. The six sessions were named need analysis, income and expense lists, cost of living index, and interpretation of narratives, evaluation and sharing of the results.

Findings

The programme was found to be useful for adolescents (22.78%). Adolescents gained knowledge in six important areas of finance. These are awareness of bad results from not having budget management skills, importance of having future budget management plan, personal gains, such as distinguishing between basic and luxury needs, and awareness of feelings of family members when they face a budget crisis. In addition to these, Positive Psychotherapy narratives were useful for adolescents. They showed them how to manage expenditure according to their budget plan, not to be extravagant, to be fair, to save money, to realize possible different financial situations, to empathize, to realize the worth of goods and property, to be ready to take action for needs, and to consider things carefully.

Discussion, Conclusions and Recommendations

The aim of this study was to help adolescents to gain experience about family budget planning by means of class guidance programs with respect to the positive psychotherapy and comprehensive guidance program. With this aim, the family budget management class guidance program, which has six sessions, was implemented. Adolescents gained some knowledge and experience by means of the implemented program. In this section, the results are discussed with respect to literature.

Life span career development is the most important issue in the comprehensive guidance programs (Gysbers & Henderson, 2000). According to Gybers and Henderson (2000) in the comprehensive guidance programs, students are provided with information, skills, and attitudes that they will need in their lifelong career development. The term career means the roles, such as student, worker, consumer, citizen, and mother-father that the student will fulfill at home, school and in society. These roles appear in having a job, entering into a marriage, and in retirement. Having some knowledge about budget management can provide some roles which adolescents will take in the near or far future as father, mother for adolescents. In this view, because of the fact that this program is so useful for adolescents, this program can be seen as a tool in order to achieve such roles. Adolescents who have been on this program can gain some perspective on how a family member may feel when faced with budget problems. Sharing these feelings in a classroom atmosphere could provide some extra perspectives for adolescents.

The most prominent problem that causes a family to dysfunction is budget problems (Pesseschian, 2002a). According to the positive psychotherapy approach, not only mothers

or fathers must listen to their children but also children must listen to their parents (Pesseschkian, 2002b). By means of such programs, these functions can be achieved.

In Psychotherapy, narratives constitute identification state for clients. The richness of images in narratives get the content of narratives approached of ego and provides that the readers identify with these images more easily. Narratives are as models (Pesseschkian, 1987). They reveal the situation that is causing the conflict and present probable solutions. Narratives help clients face their conflict. Because of the fact that they are interpreted differently in different situations by clients and transferred to many daily areas of life, they function as storeys. Narratives at the same time are a transporter of tradition which exists at this time. Due to the fact that they allow opposite ideas to emerge, narratives provide clients with different points of views. Thus, the changing of a client's perspective can be easier via these narratives (Pesseschkian, 1996). In this study due to these functions, narratives were used in order to establish some planned goals. When we look at the results of this study, we can conclude that narratives that have been used in this study are useful tools in order to make budget management plans for adolescents.

On the basis of the results of the budget management program, some suggestions were made. Taking into consideration that the program was beneficial in many respects, similar studies should be carried out in the near future. In order to develop such kinds of programs, some institutions in counseling research centers should be established. Thus, in a very short time, data can be reached by systematic methods. Counselors in schools can contribute to developing the domain by trying to execute programs with the branch teachers. In sum, in the future this programme could be used to facilitate family budget management for adolescents, and also it can be included in this program for the school counseling program.

Atıf için / Please cite as:

Eryılmaz, A. (2011). Pozitif psikoterapi ve gelişimsel rehberlik bağlamında bütçe yönetme [Budget development class guidance program for adolescent with respect to positive psychotherapy and comprehensive guidance]. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi - Journal of Educational Sciences Research*, 1 (1), 1-17. <http://ebad-jesr.com/>.